

MUNJUTTU

- nuorten kokemuksia syrjäytymisen ehkäisystä 9-luokalla

Markku Rajala

**Kehittämishankeraportti
Huhtikuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Markku Rajala	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 27	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi MUNJUTTU - nuorten kokemuksia syrjäytymisen ehkäisystä 9-luokalla		
Koulutusohjelma Opinto-ohjaajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Pirjo Kero		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Munjuttu on alun perin ollut hanke, joka käynnistyi vuonna 2001 Pudasjärven, Ranuan ja Posion kuntien yhteistyönä. Hankkeesta saatujen hyvien tulosten ja kokemusten pohjalta Pudasjärvi päätti jatkaa munjuttu -toimintamallin kehittämistä. Tällä hetkellä munjutun läpikäyneitä nuoria on kaikkiaan yli 80.</p> <p>Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli kerätä kokemuksia haastattelemalla munjuttulaisia. Tutkittavat valittiin Pudasjärvisistä nuorista ja he kaikki olivat valmistuneet Rimminkankaan peruskoulusta keväällä 2007.</p> <p>Työn teoriataustassa olen määritellyt munjutun periaatetta ja pohtinut sen merkitystä erilaisten oppimisympäristöjen näkökulmasta. Erityisesti olen painottanut vuorovaikutusta sosiaalisena ohjausympäristönä. Toimiva vuorovaikutussuhde ohjaajan ja ohjattavan välillä vahvistaa positiivista ja oppimismyönteistä ilmapiiriä. Myönteisen vuorovaikutusilmapiirin aikaan saaminen parantaa mahdollisuuksia ehkäistä syrjäytymistä.</p> <p>Tämä työ osoitti, että syrjäytymisvaarassa olevat nuoret kokivat mahdollisuuksiensa paranevan opiskelujen suhteen munjutun jälkeen. Ohjaajan persoonallisuuden nuoret kokivat myös erittäin tärkeäksi. Lisäksi ymmärtävä ja kannustava suhtautuminen ohjauksessa koettiin erittäin merkittävänä.</p> <p>Se on selvää, että osa nuorista syrjäytyy, joten koen tämän tyyppiset toimintamuodot tärkeinä sekä muutkin mahdolliset keinot, joilla syrjäytymistä voidaan ehkäistä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) nuori, syrjäytyminen, sosiaalinen oppimisympäristö, ohjaustyö ja tukiverkosto		
Muut tiedot		

Author(s) Markku Rajala	Type of Publication Development project report	
	Pages 27	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Case ASO5T 2007-2008. MUNJUTTU –teenagers’ experiences of preventing drop outs in the 9th grade		
Degree Programme Jyväskylä University of Applied Sciences, Teacher Education College, Education in Guidance Counselling		
Assigned by Pirjo Kero		
<p>Abstract</p> <p>Munjuttu has originally been a project started in 2001 as a cooperation between Pudasjärvi, Ranua and Posio. On the basis of the good results and experiences of this project Pudasjärvi decided to continue working with this model and developing it. At the moment there are over 80 teenagers people who have taken part in Munjuttu-project.</p> <p>The purpose of this development project was to gather experiences by interviewing people in Munjuttu. Those surveyed were chosen from young people in Pudasjärvi who all graduated from Rimminkangas comprehensive school in the spring 2007.</p> <p>In the theoretical background of my research I have first defined the principle of Munjuttu and then debated the meaning of it in different learning environments. The special emphasis is on interaction as a social guidance environment. A good interdependency between the tutor and the student improves the positive atmosphere in learning. This positive atmosphere also improves the possibilities to prevent young people from becoming dropouts.</p> <p>This study proved that the students who earlier were in danger to become dropouts found Munjuttu to give them better possibilities with their studies. The personality of the tutor was really important to students as well as the understanding and encouraging attitude of the tutor.</p> <p>It is obvious that some young people become dropouts anyway. That is why I find these kinds of operation models very important together with all the other possible means to prevent dropouts.</p>		
Keywords teenager, dropout, social learning environment, guidance and support network		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1. MUNJUTTU –PROSESSIN MÄÄRITTELY.....	2
1.1. Munjuttu	2
1.1.1. Toimintamalli	2
1.1.2. Kohderyhmä	3
1.1.3. Sidosryhmä- ja yhteistyöverkosto	4
1.1.4. Prosessin vahvuudet ja heikkoudet	4
1.2. Nuorten syrjäytyminen	6
2. OHJAUSYMPÄRISTÖN MERKITYS	7
2.1. Verkosto sosiaalisena ympäristönä.....	7
2.2. Ympäristöjen merkitys ohjaustilanteeseen	8
2.3. Vuorovaikutus sosiaalisena ohjausympäristönä	8
3. TUTKIMUSONGELMA	11
3.1. Tutkimusongelman asettelu	11
3.2. Tutkimusjoukko	11
3.3. Tutkimuksen sisällön kuvaus	11
3.4. Tutkimuksen luotettavuus	13
4. TUTKIMUKSEN TULOKSET	14
4.1. Aloitus ja prosessin ensimmäiset askeleet.....	14
4.3. Vaikutukset jatkokoulutussuunnitelmiin.....	18
4.4. Uusia haasteita	19
5. YHTEENVETO TUTKIMUKSEN TULOKSISTA JA POHDINTAA	21
5.1. Tulosten analysointia	21
5.2. Tutkimuksen rajoitteet ja tulosten luotettavuus	23
5.3. Ohjaustyö pedagogisena haasteena.....	23
LÄHTEET	25
LIITTEET	27

1. MUNJUTTU –PROSESSIN MÄÄRITTELY

1.1. Munjuttu

Munjuttu – hanke on alun perin Pudasjärven, Ranuan ja Posion kuntien yhteishanke, joka toteutettiin yhdessä Merikosken kuntoutus- ja tutkimuskeskukseen kanssa syksystä 2001 alkaen. Hankkeen rahoitti vuosina 2001-2004 Kela. Vuoden 2005 alusta lähtien Pudasjärven kaupunki on toteuttanut hanketta omin voimin.

Hankkeen tavoitteena on alusta asti ollut kehittää yhteistyömalli syrjäytymisvaarassa olevien nuorten pelastamiseksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Nuoren ympärille pyritään luomaan tukiverkko niin, että nuori saisi suoritetuksi peruskoulun ja siirtyisi 2. asteen opintoihin. Samalla pyritään kehittämään nuoren itsetuntoa, opiskelumotivaatiota ja elämännhallintataitoja sekä lisäämään tietoisuutta omista kyvyistä.

1.1.1. Toimintamalli

Rimminkankaan koulua käy lähes koko ikäluokka. Koulussa voidaankin seuloa riittävän ajoissa esiin ne nuoret, joilla oletetaan olevan ongelmia suorittaa peruskoulu. Oppimisvaikeuksissa olevalla tulee todennäköisesti olemaan vaikeuksia hankkia itselleen ammatti ja heillä voi olla psyykkisiä tai fyysisiä sairauksia ja muita sosiaalisia ongelmia. Seulonnan tarkoituksena on etsiä ne nuoret, joiden oletetaan olevan vaarassa syrjäytyä yhteiskunnasta jossakin elämänvaiheessaan.

Yhteistyössä aineenopettajien, luokanvalvojien, oppilaanohjaajien ja erityisopettajien toimesta pyritään kartoittamaan nämä nuoret. Kuraattori, terveydenhoitaja ja sosiaalitoimi ovat myös aktiivisesti mukana kartoitustyössä ja myöhemminkin, kun nuorelle mietitään toimenpiteitä tilanteen parantamiseksi.

Huoltajan mukanaolo nuoren tullessa hankkeeseen on ensiarvoisen tärkeää alusta lähtien.

1.1.2. Kohderyhmä

Mun Juttu -projektin kohderyhmänä ovat yhdeksäsluokkalaiset, joilla on heikko koulumenestys, alisuoriutumista koulussa, sosiaalista sopeutumattomuutta tai tukiverkostojen puutteellisuutta ja joilla on ennakoitavissa vaikeuksia ammatillisessa ja sosiaalisessa selviytymisessä. Kohderyhmänä ovat myös 16- ja 17-vuotiaat, jotka ovat saaneet peruskoulun päättötodistuksen, mutta eivät ole joko päässeet tai lähteneet opiskelemaan tai ovat keskeyttäneet opiskelunsa, sekä toisen asteen koulutuksessa olevat huonosti menestyvät tai opintojaan keskeyttämässä olevat nuoret.

Pudasjärvellä projektissa on ollut mukana yli 80 nuorta ja heitä on ollut kohdalaisten helppo saada mukaan toimintaan. Nuorista suurin osa on lähtenyt mukaan perusasteelta. Osalla mukanaolijoista on todettu psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia, kuten päihdeongelmia ja rikollista taustaa. Kaikki eivät saa tukea kotoaan. Mukana on myös perhekoteihin sijoitettuja. Muutamilla nuorilla on oppimisvaikeuksia ja motivaation heikkoutta useilla elämänalueilla. Moni on jossain vaiheessa ollut erityisopetuksessa, muutamat luokkamuotoisessa erityisopetuksessa, EMU- tai ESY-luokassa.

Yhteinen kokemus on se, että peruskouluikäiset on helpompi saada toimintaan mukaan ja peruskouluikä alkaa olla viimeisiä hetkiä todella vaikuttaa nuoreen. Koska lisäksi useimmat nuoret tarvitsevat pitkäaikaista ja monimuotoista tukea jatkosuunnitelmien löytämiseksi, jatkon kannalta nähdään tärkeänä, että jopa kahdeksannen luokan oppilaita voisi olla mukana tämän tyyppisessä toiminnassa.

1.1.3. Sidosryhmä- ja yhteistyöverkosto

Nuorelle on valittu työpari ja heistä toinen kokoaa nuoren ympärille yhteistyöverkoston tarvittavassa laajuudessa. Pudasjärvellä yhteistyöverkoston toimijaryhmä muodostuu ohjausryhmän jäsenistä, tätä laajemmin Syrjis-työryhmän jäsenistä sekä lisäksi muutamista opettajista peruskoulussa ja ammatillisessa oppilaitoksessa.

Kuvattaessa yhteistyöverkon toiminnassa tapahtunutta muutosta, Pudasjärvellä Mun Juttu -projektin myötä yhteistyö nuorten asioiden hoidossa on laajentunut mm. terveystieteiden suuntaan. Sosiaali- ja terveystoimella on entuudestaan ollut yhteistyötä paikalliseen Kelaan, mutta projektin kuluessa Kelan tarjoamat palvelut ovat tulleet tutuiksi myös koulumaailmassa. Työvoimaneuvojan ja ammattioppilaitoksen välinen yhteistyö on monipuolistunut nuorten asioiden hoidossa. Peruskoulussa kouluterveydenhoitajan ja yläasteen opinto-ohjaajan yhteistyö kunnan ulkopuolella oleviin toisen asteen oppilaitoksiin on syventynyt ja tullut selvemmin molemminpuoliseksi. Yhteydenottoja on tullut muutamista toisten paikkakuntien oppilaitoksista, jos nuorella ilmenee ongelmia tai nuori ei esimerkiksi ole aloittanutkaan opiskelua. Tämä on lisännyt jo olemassa olleen verkostotyön avoimuutta. Eri sektorien edustajille on tullut rohkeutta ja uskallusta puhua asioista niiden oikeilla nimillä ja on syntynyt uudenlaista luottamusta toimijoiden välille.

1.1.4. Prosessin vahvuudet ja heikkoudet

Mun Juttu -projektin merkittävänä vahvuutena on projektitoiminnan rohkea organisointi osana kunnan olemassa olevaa palvelurakennetta. Ennen kaikkea tämän pohjalta uudenlaista toimintamallia (tai jo olemassa olleen toiminnan tehostamista) on ollut mahdollista kehittää niin, ettei se ole kunnassa yhden tai kahden toimijan varassa. Riittävän laaja-alainen työryhmä kunnassa turvaa sen, ettei toiminta romahda, jos yksi työntekijä vaihtuu. Verkostossa eri sektorien toimijat tuovat asiaan lisätietoa oman asiantuntemuksensa pohjalta.

Joskus pienikin tieto on hyvä asia, kun se tulee suureen kokonaisuuteen. Pudasjärvellä paikallisten ohjaus-/ työryhmien mahdollisuudet nuoren pitkäaikaiseen ja monipuoliseen tukemiseen ovat hyvät. Projekti on vahvistanut työryhmissä sellaista kulttuuria, että nuoren asia viedään alusta loppuun, kun aikaisemmin moniammatillisessa verkostotyössä nuorten asioita käsiteltiin enemmänkin yleisesti kuin yksilötasolla.

Laajaan työryhmään liittyy kuitenkin myös riskinsä, joista yksi on vastuukysymys. Toimintaa on käsiteltävä ja kehiteltävä taitavasti, ettei siitä muodostu itse tarkoitus ja ajauduta tilanteeseen, että työryhmässä on paljon ihmisiä, mutta vähän vastuunkantajia. Tähän mennessä projektissa ei ole törmätty siihen, että jokin nuoren asia ei olisi kuulunut kenellekään työryhmässä, vaikka se itse asiassa kuuluu kaikille. Ainutlaatuista Mun Juttu -projektissa on tuen tarpeessa olevien nuorten seulominen.

Kun työskennellään työpareittain, toinen työntekijä on tuki toiselle. Jokaisessa kunnassa ohjaus-/ työryhmä on tuki työparille tämän työssä nuoren kanssa, mutta ohjaus-/työryhmän roolia työparin tukemisessa voisi jatkossa korostaa enemmänkin. Toisekseen työtappaa nuorten asioiden hoidossa on tärkeää suunnata entistä selvemmin niin, että työpari voi hyödyntää mahdollisimman paljon moniammatillista työryhmää nuoren asioiden käsittelyssä. Keskeisenä vahvuutena projektissa on koettu se, että työparin työntekijät edustavat keskenään erilaista ammattitaitoa ja osaamista.

Nuorten vanhempien suhtautuminen projektiin vaihtelee. Jotkut ovat lähteneet innolla mukaan, mutta on myös vanhempia, joihin työparit eivät tahdo saada yhteyttä tai yhteistyötä aikaiseksi. Ratkaisevan tärkeää on, että jompikumpi vanhemmista saadaan mukaan. Jos vanhemmat kannustavat, että projekti on tarpeellinen ja tukevat nuorta osallistumaan siihen, niin kyllä työ nuoren kanssa yleensä lähtee liikkeelle ainakin jollakin muotoa ja lujittuu matkan varrella.

Projektissa on ollut käytössä useita toimintatapoja, joiden avulla on onnistuttu edistämään nuorten kuntoutumista. Osa niistä on siirrettävissä myös muualla kokeiltaviksi. Peruskouluikäisiä ajatellen projektissa on hyviä kokemuksia laa-

ja-alaisesta erityisopetuksesta ja kouluterveydenhoitajan päivittäisestä ”saata-villa olosta”. Nuorilla on lisäksi lupa olla väsynyt ja he saavat levätä Rimmin-kankaan koulun lepohuoneessa. Lepääminen on valvonnanalaista ja siitä ei kirjata poissaoloa. Saattaen vaihtaen –periaatteesta ja ylipäättään verkostoitu-misesta toisen asteen oppilaitoksiin on saatu hyviä kokemuksia peruskoulun päättäneille. Myös useampipäiväiset tutustumiset toisen asteen oppilaitoksiin tukevat yksilökohtaisesti verkostoitumista.

Erikseen on mainittava Ohmo-päivien merkityksestä projektissa, koska tar-koitus on näiden päivien avulla saada nuorten elämään uusia sisältöjä ja ko-kemuksia. Esimerkiksi tänä vuonna suunnitellaan jo ensi vuoden ohjaus- ja moti-vointipäivät valmiiksi, jotta toiminta voi pyöriä mahdollisimman sujuvasti. Ohmo-päivät tarkoittavat ohjauksen moti-vointia yksilökohtaisesti. Ohmo-päivä on tavallaan palkinto hyvin edistyneestä opiskelusta ja näitten päivien aikana voidaan esimerkiksi tutustua johonkin ammattiin tai työpaikkaan.

Mun Juttu -projekti on ollut kokeiluna käynnissä useilla tasoilla, etenee ja sy-venee koko ajan. Paikalliset ohjausryhmät ovat muodostuneet kunnissa nuor-ten kuntoutuksen asiantuntijaryhmiksi. Työryhmien toiminnan jatkuessa koros-tuu yhteisen kuntouttavan työotteen jatkuva oppiminen. Kokonaisuudessaan Mun Juttu -projektilla on vankkaa kokemusta syrjäseudun nuorten tukemiseksi ja auttamiseksi.

1.2. Nuorten syrjäytyminen

Kuha 2002 pohtii nuorten syrjäytymistä elämönhallinnan ja sen eri ilmenemis-muotojen kautta. Elämönhallinta on itsensä ja oman toimintaympäristön yleistä hallintaa. Tärkeimpiä elämönhallinnan osa-alueita on tunnistaa omat voimava-ransa. Syrjäytyminen määritellään Pietilän (1994, 57-58) mukaan juuri heikolla elämän hallinnalla. Selkeä käsitys itsestä ja ympäristöstä, jossa elää sekä omien voimavarojen hallinta luovat paremman uskon tulevaisuudesta.

Sosiaalinen sektori määrittää syrjäytyneen niin, että se on ”reunalla” (Työkyky 2/2001, 8-9). Tämä tarkoittaa nuoren kannalta niitä, jotka eivät kouluttaudu tai hakeudu työelämään. Heidän tulevaisuus on saada toimeentulonsa sosiaalivastuksina.

Syrjäytyminen on yleensä seurausta pitkästä prosessista. Useassa tapauksessa lähtökohta nuoren syrjäytymiselle on perheitten moniongelmaisuus. Tällöin puhutaan alkoholismista, väkivaltaisuudesta tai pitkään jatkuneesta työttömyydestä ja sairaudesta. Ulkoisten ongelmien kasaantuminen aiheuttaa nuorelle kehän, josta on vaikeaa päästä pois. Rönkä (1996, 10) toteaa ongelmien ketjuuntumisesta ja Socius (2/1999, 21) puolestaan pohtii ulkoisista ja sisäisistä väylistä sekä käyttäytymisväylistä, jotka kasaantuvat yhdeksi ongelmakokonaisuudeksi. Näistä vaikeista olosuhteista ei nuori pysty yksin selviytymään.

2. OHJAUSYMPÄRISTÖN MERKITYS

2.1. Verkosto sosiaalisena ympäristönä

Ympäristömme kokeminen muodostuu lukemattomista tekijöistä ja olosuhteiden kokonaisuudesta. Fyysinen ympäristö luo puitteet sosiaaliselle ympäristölle, johon kuuluvat ihmiset ja yhteisöt. Sosiaalisen ympäristön muotoutumiseen vaikuttavat ihmisten väliset suhteet, kanssakäymisen määrä ja toiminta. Sosiaaliseen ympäristöön kuuluminen on yksi ihmisen perustarpeista. Sosiaaliset piirteet kehittyvät vain inhimillisessä kanssakäymisessä. Sen kautta ihmiset oppivat käyttäytymään yhteisön omaksumien sosiaalisten normien mukaan, toimimaan yhdessä ja ratkaisemaan elämän ongelmia sekä hallitsemaan erilaisia tuntemuksia.

Rauhala korostaa ihmisen suhdetta ympäristöön, situationaalisuutta, koska kehollisuus ja tajunta edellyttävät ympäristöä. Ihminen realisoituu elämäntilanteidensa alaisuudessa ja pyrkii mukautumaan ympäristönsä ehdoilla. Se,

mitä on ympäristössä, on tavalla tai toisella myös kehossa ja mielessä. Ympäristöllä on moniulotteinen vaikutus siihen, mitä me olemme. (Rauhala 1989, 20-40.)

Sosiaalinen ympäristömme muokkaa meitä jatkuvasti. Tämä kanssakäyminen on kaksisuuntainen vastavuoroisuuden prosessi. Ihminen muokkaa ja valikoi jatkuvasti sosiaalisia tilanteita, joihin osallistuu. Nämä sosiaaliset tilanteet puolestaan muokkaavat ihmisen psyykettä. Ihminen ei ainoastaan reagoi ympäristöönsä vaan myös luo, muuntelee ja valikoi ympäröiviä tilanteita. Tämä saa aikaan vaikutuksen ajatuksissa ja tunteissa. (Vilkko-Riihelä 2000, 25-33, 327-330.)

2.2. Ympäristöjen merkitys ohjaustilanteeseen

Saarteinen & Törmänen (1996, 47-50) ovat määritelleet oppimisympäristöjä psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen oppimisympäristön avulla.

Myös ohjausympäristö koostuu useista eri osatekijöistä, joita ovat mm. psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen toimintaympäristö. Psyykinen ympäristö muotoutuu mm. ohjaajan toimintatavoista ja ohjattavan roolista sekä motivoinnista. Fyysiseen ympäristöön vaikuttaa esimerkiksi tila, huone ja sen sisustus. Sosiaalinen ohjausympäristö saadaan aikaan ohjaajan ja ohjattavan välisillä vuorovaikutussuhteilla.

2.3. Vuorovaikutus sosiaalisena ohjausympäristönä

Sosiaalinen vuorovaikutus on prosessi, jossa ihmiset vaikuttavat toisiinsa ajatuksia, tunteita ja reaktioita vaihtamalla. Mitä enemmän ohjaajan ja ohjattavan välillä on systemaattista vuorovaikutusta, sitä myönteisempi asenne osapuolilla on yhteistyöhön. Vastavuoroisessa kommunikoinnissa näkökulmat eivät ole kilpailevia, vaan tärkeää on toisten ajatusmaailmojen ymmärtäminen ja merkitysten rakentaminen yhdessä.

Pirjo Tuisku (2000, 54-55) pohtii niitä asioita mistä yleensä halutaan puhua. Kertomuksissa ilmenee pääsääntöisesti kolmenlaisia sisältöalueita: kokemukset, käyttäytyminen ja tuntemukset. Jotkut puhuvat omista kokemuksistaan, toiset taas keskittyvät puhumaan toisten käyttäytymisestä. Siis siitä mitä muut tekevät tai jättävät tekemättä. Tapahtumista puhuminen voi olla myös vastuun pakoilua. Usein onkin helpompaa puhua tapahtumista kuin siitä, miten itse on toiminut.

Kohtaaminen tapahtuu tarkoin rajatussa ympäristössä tai puitteissa. Sillä on tietty paikka ja etukäteen sovittu aika. Ohjaaja on ohjattavan lähellä siksi, että on hänen luottamuksensa arvoinen. Ohjaaja ei saa kuitenkaan luopua roolistaan ja alkaa käyttäytyä kuin ystävä. Hänen tulee olla aidosti läsnä.

Tommi Hellsten (1996, 35) pohtii auttajan tervettä vahvuutta, jolloin vahvuus on tervettä silloin, kun se ei perustu heikkouden kieltämiseen. Vahvalla ihmisellä on varaa olla heikko. Tästä syystä hänellä on hyvät mahdollisuudet tunnistaa omia tunteitaan ja hän osaa myös ilmaista niitä.

Vuorovaikutuksellinen taitavuus on tavattoman tärkeää, jotta välttyisi väärinkäsityksiltä. Jokainen ohjaaja luo omat käytänteensä niin, että ne edistävät keskustelua tavoitteelliseen suuntaan.

Toimiva vuorovaikutussuhde ohjaajan ja ohjattavan välillä on tärkeää positiivisen ja oppimismyönteisen ilmapiirin luomisessa. Ohjausympäristö tulisikin rakentaa mahdollisimman kannustavaksi ja luotettavan oloiseksi. Näin vahvistetaan ohjattavan turvallisuuden tunnetta.

Tuttuus ja ennustettavuus sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa on jopa henkisen terveyden kannalta tärkeää. Ihmisten välinen aito vuorovaikutustilanne ei synny itsestään, vaan sen kehittäminen vaatii aikaa. Hyvä vuorovaikutus on kuuntelemista ja kuulluksi tulemistä.

Lapsilähtöinen kasvatus edistää lapsen kasvamista yhteiskuntaan sopeutuvaksi, sosiaalisesti toimintakykyiseksi ihmiseksi. Kuitenkin perheen merkitys on

vähentynyt sen jäsenten integroitua eri yhteiskunnan organisaatioihin ja rakenteisiin. Syitä voi olla monia. Yhteiskunta on esimerkiksi ottanut hoitaakseen aiemmin perheelle kuuluvia tehtäviä, kuten suuren osan kasvatusvastuusta. (Juntunen 1997, 4.)

Myös nuoruus kietoutuu syvälle yhteiskunnan ja kulttuurin modernisoitumisprosesseihin. Nykyajan käytännöt ilmenevät lapsissa psyykkisen dynamiikan muodostumisena. (Ziehe 1991, 16-25.)

Tämä merkitsee nähdäkseni sitä, että tämän päivän nuoren on kyettävä tekemään itsenäisemmin elämäänsä koskevia valintoja. Perinteisistä arvoista ja identiteettimäärittelyistä irtautuminen tuo mukanaan myös ristiriitaisia tunteita. Tällöin kapinoinnille voi tarjoutua otollinen perusta.

Oppimiskyky on sidoksissa kykyyn käsitellä ristiriitoja. Uusien asioiden omaksuminen on vaikeaa, koska pelonsekainen jännitys on suurempi kuin ensimmäinen liikey. Ei-huvita –ilmiön syynä voi olla uuden ja vieraan tilanteen edessä syntyvä ahdistus. Myös epävarmuus tulevaisuudesta luo ahdistusta. Nuoret keskittyvät enemmän yksilöllisyyteensä, omaan tyyliinsä ja kokevat myös kuluksen identiteettiään muotoilevana, mielihyvää tuottavana toimintana.

3. TUTKIMUSONGELMA

3.1. Tutkimusongelman asettelu

Tämän tutkimuksen keskeisenä tarkastelun kohteena on Munjuttu –prosessin kokemukset nuorten itsensä kertomana. Keräsin munjuttulaisten kokemuksia haastattelemalla heitä opinto-ohjauksen yhteydessä.

Tutkimuksen tarkoituksena on saada vastauksia seuraaviin ongelmiin:

- Millaisena nuoret ovat kokeneet Munjuttu –prosessin?
- Miten prosessi on vaikuttanut nuorten tulevaisuuden valintoihin?
- Millaisena nuoret kokivat ohjausasiantuntijuuden prosessin aikana?
- Miten nuoret haluaisivat muuttaa munjuttua?

3.2. Tutkimusjoukko

Tutkimuksen kohderyhmäksi valitsin satunnaisotannalla kolme henkilöä. Kaksi tyttöä ja yksi poika ja he ovat yli 16 -vuotiaita ja ovat jo siirtyneet pois peruskoulusta. Tutkittavista kaksi nuorta oli valikoitunut jatko-opintoihin ja yksi heistä työskenteli projektiluonteisessa asukastupa-työssä.

Tutkimusjoukko on pieni, mutta haastattelututkimuksen keinoin tutkimusaineistoa oli mahdollista saada kohtalaisen paljon. Tämän menetelmän etuja on nimenomaan pieneen ryhmään liittyvä monipuolinen ja syvällinen informaatio.

3.3. Tutkimuksen sisällön kuvaus

Tutkimus perustuu saatuihin tietoihin, jotka on kerätty haastattelemalla. Tutkimukseen osallistumisen tutkittavat hyväksyivät puhelinkyselyn perusteella. Haastattelutilanne oli tarkoin harkittu ja etukäteen suunniteltu sekä se oli tut-

kijan ohjaama. Haastattelussa kiinnostuksen kohteena oli siis saada selville tutkittavien kokemuksia ja ajatuksia juuri läpikäydystä munjuttu-prosessista. Haastattelun teemat mukailivat tutkimusongelman osa-alueita. Haastelut pyrittiin räätälöimään mahdollisimman vapaamuotoisiksi ja haastateltavien aktivoimiseksi reagoitiin aina tilanteen mukaan. Haastattelu tapahtui kahdenvälisesti tutkijan ja haastateltavan välillä. Varasin jokaiseen haastatteluun aikaa yhden tunnin, mutta ne kaikki kestivät noin 40 minuuttia. Haastattelupaikan sai jokainen haastateltava valita itse. Ensimmäinen haastattelu tapahtui asuntolan keittiötiloissa ja toinen opon toimistossa sekä kolmas asukastuvan asiakashuoneessa. Haastatteluympäristöt olivat jokaisessa tapauksessa rauhallisia. Mitään mainitsemisen arvoista häiriötä ei ollut, onneksi ei edes puhelimet soineet.

Haastattelujen alussa kerrottiin haastattelun tarkoitus ja haastattelun kulku. Haastattelun luottamuksellisuutta ja anonymiteettia painotettiin erityisesti. Haastateltavilta pyydettiin lupaa nauhoittamiseen ja poikkeuksetta haastateltavat halusivat, että ei nauhoitettaisi. Jollakin tapaa he suhtautuivat nauhoittamiseen arkaluontoisesti. Tästä syystä haastattelusta saatu aineisto taltioitiin kirjoittamalla erillinen muistio.

Haastattelulomakkeessa olevat kysymykset toimivat apukysymyksinä, joiden avulla etsin vastauksia tutkimuksen teema-alueisiin. Apukysymyksiä esitin vain silloin, kun tutkimukseen oleellisesti liittyvät asiat eivät tulleet esiin teema-alueita koskevassa keskustelussa. Pohdin haastattelujen aikana jatkuvaa vuorovaikutusta ja yritin käyttäytyä mahdollisimman neutraalisti, jotta en vaikuttaisi omalla käyttäytymisellä haastateltaviin. Olin aidosti kiinnostunut, mutta pidättyäydin haastattelijan roolissa mahdollisimman tiukasti. Mielestäni sain haastateltavat ilmaisemaan itseään omalla kielellään, omin käsittein. Keskustelun rönsyily ei muodostunut mitenkään ongelmaksi näissä haastatteluissa. Yleisesti ottaen haastattelut sujuivat suunnitellusti, vaikkakin yhdessä tapauksessa jouduin ponnistelemaan vastauksien saannissa. Haastateltava oli hieppoman hermostuneen oloinen.

Jokaisen haastattelun jälkeen varasin aikaa keskusteluun haastattelun aiheuttamista tuntemuksista. Haastateltavat kertoivat haastattelutilanteen olleen

mukava ja välitön. He jopa avautuivat yhä enemmän, kun tiedostivat haastattelutilanteen onnistuneen ihan hyvin. Annoin heille vielä mahdollisuuden täydentää omia vastauksia, jos niin vain halusivat. Kenelläkään ei kuitenkaan ollut juurikaan lisättävää aiempaan sanomaan.

Aloitin tutkimusaineiston kokoamisen kirjoittamalla haastattelumuistiot yhdeksi kokonaisuudeksi. Kävin aineistoa läpi ja ryhmittelin vastauksia tutkimusongelmien mukaiseen järjestykseen. Nimesin tutkimushenkilöt H1, H2 ja H3 tunnuksilla. Mielestäni sain koottua tällä haastattelukierroksella tutkimusaineistoa riittävästi, joten uskon aineiston antavan vastauksia asettamiini tutkimusongelmiin.

3.4. Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen tavoitteena tulisi olla tulosten ja todellisuuden mahdollisimman tarkka vastaavuus. Aineistonkeruumenetelmä vaikuttaa myös tutkimuksen luotettavuuteen. Haastattelumenetelmä yleensä lisää tutkimuksen luotettavuutta, vaikka tutkittavien joukko onkin varsin pieni. Mikäli haastateltavat saadaan hyvin motivoitua niin haastattelutilanne onnistuu hyvin. Tällöin myös tutkimuksen luotettavuus paranee. (Eskola & Vastamäki 2001, 26, Eskola & Suonranta 1998, 211.)

Tässä tutkimuksessa pyrin mahdollisimman tarkasti kuvaamaan tutkimuksen suorittamista. Käytin haastattelumenetelmää, koska tutkittava joukko oli pieni, vain kolme henkilöä. Mielestäni onnistuin tutkittavien motivoinnissa ja sain heidät keskustelemaan ja kertomaan omia kokemuksiaan ja tuntojaan tutkittavana kohteena olevasta prosessista.

Tutkimuksen tulokset esitän selkeästi ja avoimesti, jolloin lukijalle jää jonkinlainen tulkinnan mahdollisuus. Suorien lainauksien käyttö lisää omalta osaltaan tutkimuksen validiteettia. Korostan tässä tutkimuksessa tutkittavien kokemuksia ja tuntemuksia ainutlaatuisena tapahtumana. Kuitenkaan tutkimus-

aineiston riittämättömyys sen laajempaan yleistämiseen on varauksellista.

4. TUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1. Aloitus ja prosessin ensimmäiset askeleet

Kuten Ollikainen vuonna 2007 lisensoi tutkimuksessa toteaa, niin nuorten puberteetti-ikäisten ylireagointia on mm. passiivinen vastarinta. Tämä ilmenee usein jäämisenä pois koulusta, muuna koulutyön laiminlyöntinä tai päihteiden kokeilukäyttönä ja jopa satunnaisena pikkurikollisuutena. Nuoruusiän reagointia ilmenee 1-3 vuoden ajan ja laukeaa ikään kuin itsestään tai ympäristön suhteellisen vähäisin tukitoimin. Joidenkin nuorten toimintakyky lamaantuu tai nuori eristäytyy, mikä puberteettihiipun ohimentyä tasapainottuu (Ollikainen 2007, 21).

Koulunkäyntiin poikkeavasti suhtautuva nuori joutuu törmäyskurssille opettajansa kanssa. Aluksi opettaja ja luokanvalvoja pyrkivät selvittämään tilannetta ja sen jälkeen kuvioihin tulee mukaan oppilaanohjaaja. Mikäli normaalit ohjaukselliset toimet eivät auta niin sen jälkeen oppilaanohjaaja ja luokanvalvoja tekevät ilmoituksen ko. oppilaan koulunkäynnistä oppilashuoltoryhmään. Oppilashuoltoryhmän päätöksen mukaisesti laaditaan ao. oppilaalle mahdollisimman tarkoituksenmukainen toimintatapa, jolla pyritään auttamaan nuorta.

Kuten on tullut jo todettua niin Mun Juttu –prosessiin valitaan yhdeksäsluokkalaisia, joilla koulumenestys on heikkoa tai koulunkäynti on alisuoriutumista. Myös sosiaalisen tukiverkoston puutteellisuus ja sosiaalinen sopeutumattomuus ovat munjuttuun mukaan päässeillä tyypillistä.

Riittävän ”näytön” perusteella oppilashuoltoryhmä tekee päätöksen, että henkilö voidaan siirtää munjuttuun. Tämän jälkeen opo ja lv informoi oppilasta ja hänen huoltajiaan. Kaikkien osapuolten hyväksynnän jälkeen laaditaan erillinen munjuttu –sopimus, joka allekirjoitetaan. Tässä sopimuksessa sovitaan

munjuttuun liittyvistä tavoitteista ja opiskelua motivoivista välitavoitteista sekä mahdollisista palkinnoista. Hankkeen virallisella sopimuksella pyritään vahvistamaan yhteistyömallia ja tukiverkoston rakentaminen nuoren ympärille alkaa. Näin nuori saa elämänhallintaan uusia mahdollisuuksia ja hänen tietoisuuttaan omista kyvyistä pyritään lisäämään.

Ensimmäisenä teemana tiedustelin tutkittavilta munjutun käynnistämiseen liittyvistä toimenpiteistä ja tuntemuksista. Tämä osoittautui tässä tutkimuksessa erittäin tärkeäksi. Juuri prosessin alulla tuntui olevan suuri merkitys koko prosessin onnistumiselle. Oikea lähestymistapa ja selkeästi motivoiva alku lisäsi nuorten sitoutumista koko juttuun. Myös ohjaajan merkitys koettiin huomattavaksi.

H1 kertoi, että ”teimme sopimuspaperit ohjaajan (Timo) kanssa ja huoltajat kannustivat minua munjuttuun. Se sopikin minulle hyvin ja viihdyin tällaisessa omaurassa. Ohjaaja oli tosi mukava ja kannustava”.

H2 kertoi, että ”kun kysyttiin ja suostuin niin sitte tehtiin paperit. Se oli hyvä, että vanhemmat tukivat minua koko ajan. Vetäjä oli mukava ja meillä meni hyvin. Ohjaajan toiminta sopi minulle ja eikä ollu mitään ongelmii”.

H3 kertoi, että kaikki alkoi siitä kun ”koulu meni huonosti ja kuraattori ehdotti ensimmäisenä, että olis tällainen vaihtoehto ku munjuttu”. ”Sitten opo kertoi minulle siitä ja se kuulosti ihan mukavalta. Hän soitti sitte vanhemmilleni ja he halusivat, että minä siirtyisin siihen”. Sitten me tehtiin joku hojks ja alussa oli hyvä kun ei ollut yhtään läksyjä”.

Vastauksista voidaan todeta, että tutkittavat henkilöt ovat kokeneet prosessin aloittamisen turvallisena. Heidän kokemuksensa olivat pääsääntöisesti myönteisiä ja erityisesti he korostivat ”vetäjän” roolin merkitystä. Tämä seikka korostuikin koko haastattelun ajan kaikissa tilanteissa. Aloituksella ja ohjaajalla on ollut suuri merkitys koko prosessin onnistumiselle.

Munjuttu –prosessin käynnistyminen on tapahtunut varmaan kaikissa tapauksissa samalla periaatteella, mutta tutkittavat muistivat asiat eri lailla. Ehkä paras kuva prosessin käynnistämisestä saadaan H3 vastauksesta, jossa kuraattorilla on ollut merkittävä vaikutus henkilön valintoihin.

4.2. Ohjaaminen ja ohjauksen asiantuntijuus

Oppiminen voidaan ymmärtää uusien tietorakenteiden muodostumiseksi ja opettaminen on näiden rakenteiden aktiivista edistämistä. Opettajan ja oppilaan välisessä vuorovaikutussuhteessa opettajalla täytyy siis olla kyky säädellä syntyvän ja jatkuvasti muuttuvan vuorovaikutussuhteen jännitteitä. Tämä edistää oppilaan motivoitumista ja estää lukkiutumista opetustilanteissa. Nuoren ja opettajan välinen vuorovaikutussuhde on herkkä häiriintymään. Opettaja herättää nuorella odotuksia ja toiveita jostakin uudesta mahdollisuudesta. Opettajan pätevyys ja vahvuus idealisoituu oppilaan mielessä. Se kannattaa kuitenkin muistaa, että nuori sitoutuu vain hyvään ja vastavuoroiseksi kokemaansa vuorovaikutussuhteeseen. Tällöin oppilaan ja ohjaajan välisessä hyvässä vuorovaikutussuhteessa, mahdolliset pettymykset ja epäoikeudenmukaisuuden tunteet voidaan kohdata realistisemmalla tavalla.

Munjuttulaiset ovat oma ryhmänsä, joka tarvitsee hyvän johtajan. Ryhmän muotoutumisvaiheessa kaikilla uusilla jäsenillä on epäselvyyttä ja jopa ahdistusta siitä, että hyväksyykö ryhmän muut jäsenet minut. Uutena tuleva ryhmän jäsen ei aina tiedä tai ei ole varma omasta roolistaan ryhmässä. Onnistuneen ryhmäytymisen edellytyksenä on hyvä ohjaaja ja hänen toiminnan esimerkillisyys vaikuttaa koko ryhmän yhteenkuuluvuuteen.

Mikäli ryhmän jäsenten ”rooleja” ei saada heti alussa toimimaan, niin voi syntyä ryhmän sisäisiä jännitteitä. Äänekkäimmät jäsenet pyrkivät ilmaisemaan yksilöllisyyttään ja pyrkivät jopa vastustamaan ryhmän rakenteen muodostumista. He saattavat tuntea joutuvansa kilpailemaan muiden ryhmän jäsenten kanssa toisten huomiosta. Vaikka väitetäänkin, että tällainen kuohuntavaihe voi olla ryhmän sisäistä oppimista, sillä tällöin ryhmän jäsenet ”järjestäytyvät” ja etsivät asemansa ryhmässä.

Munjuttu –prosessin tavoitteena oli luoda mahdollisimman tiivis ja kokonaisuutena toimiva ryhmä, jotta opiskelulle löytyisi turvallinen ympäristö. Yhtenäinen ryhmä tukee toisiaan ja suojaa oman ryhmänsä olemassaoloa.

Kaikki haastateltavat pitivät vetäjää (Timo) erittäin mukavana ja helposti lähestyttävänä. Hän oli saanut omalla olemuksellaan (asiantuntijuudellaan) yhteisöllisen ilmapiirin, joka on selvästi edistänyt oppimista ja yhteenkuuluvuutta munjuttuun. Munjuttu koettiin yhtenäisenä ja turvallisenä ympäristönä, jolla oli oma tila ja paikka. Jäsenten luottamus ryhmää kohtaan oli ilmiselvästi ollut hyvä.

Sosiaalinen pääoma eli yhteisöllisyys on aineeton hyödyke, jota yksittäinen ihminen ei voi synnyttää eikä omistaa. Uskominen, tietäminen ja tekeminen ovat mm. niitä seikkoja, jotka ilmentävät yhteisön me-henkeä (Hyypä, 2005).

Erityisesti munjuttulaisille on ollut erittäin tärkeää, että jokainen nuori kokee kuuluvansa joukkoon. Heillä jokaisella oli syynsä, miksi heidät oli valittu tähän ryhmään. Mutta se oli yhteistä, että heillä kaikilla oli ollut jonkinlaisia vaikeuksia koulunkäynnissä. Yhteisöllisyyden rakentuminen ruokkii hyvää ilmapiiriä ja turvalliseksi koettu yhteisö edesauttaa oppimista ja sitoutumista asetettuihin tavoitteisiin, eli tässä tapauksessa koulutyöhön. Näin on varmasti myös luokkahuoneissa tai luokkaryhmissä. Jokainen opettaja varmasti aistii hyvän me-hengen luokassa. Jos se on huono niin muitakin ongelmia on odotettavissa. Opetusryhmän soisi olevan jonkinlainen vertaisryhmän kaltainen oppimisen mahdollistaja. Vertaisryhmän merkitys on oivallettu ainakin erilaisissa kuntoutukseen liittyvissä ohjauksissa ja sitä on opittu siellä myös hyödyntämään.

H1 kertoi, että sain uusia kavereita ja siellä oli ihan mukavaa.

H2 kertoi, että kaverit ja muut ihmissuhteet paranivat munjutussa. Oma elämänhallinta tavallaan tuli selkeämmäksi. Se, että sai vielä edetä omaan tahtiin ja kun meni hyvin niin siitä sai palkinnon niin se kannusti. Ohjaajan kanssa ei tuntunut olevan ongelmia. Ohjaaja oli kiinnostunut ja rento.

”Sai tehdä koulutyötä pienryhmässä, se sopi minulle. Uudet kaverit mutta olin myös niitten entistenkin kans” H3.

Ohjauksellinen asiantuntijuus saavutetaan vähitellen oppimalla yhdistämään toisiinsa ymmärrys ympäristön monimutkaisuudesta ja ihmisen taidosta hallita tätä monimutkaisuutta (Remes 1995, 43).

Käytännön ohjauksellisen asiantuntijan erikoisosaaminen pohjautuu kokemuksesta tulevaan näyttöön. Näin varmasti on ollut myös munjutussa. Oppilashuoltoryhmä muodostaa asiantuntijatiimin, jossa eri osa-alueiden tietämys saatetaan yhteen kaikkien yhteiseksi hyödyksi. Näin ollen asiantuntijuus on yhä enemmän verkoston ja organisaation kykyä ratkaista yhdessä uusia ja muuttuvia ongelmia. Välttämättä asiantuntijuuden kehittämiseen ratkaisu ei löydykään koulutuksesta vaan toiminnasta, arkipäivän työstä. Hyvä ohjaaja on asiantuntija, jonka työ on kokonaisvaltaisempaa. Hänen osaamisessaan yhdistyy käytännöllisyys ja toiminnallisuus, jolloin toteuttaminen ja luovuus opettavat aina vaan uusia toimintatapoja.

4.3. Vaikutukset jatkokoulutussuunnitelmiin

Orientoituminen tulevaisuuteen on toiselle helpompaa kuin toiselle. Hyvät oppimiskokemukset vahvistavat nuoren itsetuntoa ja luottamusta jatko-opiskelumahdollisuuksiin toivotulla koulutuslalla. Realisoitunut käsitys opiskelumahdollisuuksista ja –mahdollisuuksista rohkaisee tulevaisuuden suunnitteluun erilaiselta pohjalta kuin aiemmin. Suurin osa koko ikäluokan oppilaista hakeutuu ja pääsee jatkokoulutukseen. Toimivan ohjauksen mukaisesti opinto-ohjaajat pyrkivät seuraamaan vielä alkusyksystä (jälkiohjauksena) sitä, että onko kaikki onnistuneet pääsemään toivomaansa jatko-opiskelu paikkaan.

Tätä periaatetta on noudatettu myös munjuttulaisille, mikä tulee selvästi esille tutkimusvastauksissa. Näitten nuorten nuoruusiän psyykkisen kehityskriisin ratkeaminen on selvästi yhteydessä munjutussa asetettujen tavoitteiden toteu-

tumiseen. Selvä kokonaisvaltainen psyykinen tasapainottuminen on alkanut tutkittavilla nuorilla palautua ja sitoutuminen tulevaisuuteen on havaittavissa.

”Munjuttu (Timo) auttoi minua valitsemaan jatko-opiskelupaikan. Pääsin toisen asteen ammatilliseen koulutukseen ja olen pärjännyt ihan hyvin. Niin ja viihdyn täällä, on kavereita” (H1).

H2 kertoi, että ”munjutussa sain uudelleen kiinni kouluelämästä. Se auttoi minua siinä, että sain vapaa-aikani paremmalle tolalle. Sain jätettyä pois kaikki ”tyhmät” jutut ja teot. Kasvoin ja viisastuin ja nyt opiskelen toisella asteella ja koulu menee ihan hyvin. Munjutussa oli sellaisia pieniä tavoitteita ja ne innostivat minua”.

”Luvattiin seurata minua vielä koulun jälkeenkin. Pari puhelua (Timo) sieltä on tullut ja on kyselty miten menee. En päässyt minnekään opiskelemaan, mutta sain töitä ainaskin puoleksi vuodeksi” (H3).

Tutkittavilla henkilöillä on nuoruusiän kehityskriisi selvästi löytänyt positiivisen ratkaisun. He vaikuttivat olevan tyytyväisiä elämäänsä ja itseensä. Lisäksi he olivat toiveikkaita tulevaisuuden suhteen. H3 tilanne ei tulevaisuuden kannalta ollut aivan niin toiveikas ja hänen hiljainen toiveensa varmaan oli, että munjuttu (Timo) ohjaisi häntä vielä.

4.4. Uusia haasteita

Munjuttu on yhteistyömalli, joka pyrkii rakentamaan tukiverkon nuoruusiän kriisissä olevalle nuorelle. Mujutun ohjauksellisuus vahvistaa nuoren itsetuntoa, motivoi opiskeluun pienillä askelilla ja lisää yleisiä elämänhallintataitoja. Nuorten omien vahvojen kykyjen tietoisuuden löytäminen on myös yksi tavoite munjutussa.

Tutkittavilta kysyttiin mikä heidät piti kiinni munjutussa ja miten muuttaisit kokemaasi seuraaville munjuttulaisille?. Voisiko heidän ”tarinaa” pitää esimerkkinä?

”Oma esimerkkini, siitä vois olla hyötyä toisillekin. En tiedä mitä muuttaisin” (H1).

”Ei kannata luovuttaa liian helposti, kuuntelemalla ohjaajaa ja tekemällä pieniäkin juttuja”. ”Pienet tavoitteet ja palkinto, siitä minä pidin ja innostuin jatkamaan, kannattaa jatkaa samalla tavalla”. Seuranta ja henkilökohtaista ohjausta sitä kait se pääsääntöisesti oli” (H2).

H3 sanoi, että en varmaan ollut kovin hyvä esimerkki. Tehtiin tehtäviä ja ohjaajalta sai kysyä.

Tutkittavilla nuorilla ei ollut selkeää kantaa siitä miten munjuttua tulisi kehittää tulevaisuudessa. He kertoivat lähinnä (H2) oman kokemuksen kautta sen, miten olivat viihtyneet prosessissa. Vaikka tutkittavien vastaukset olivat lyhyitä niin tulkitsin, että ohjauksellista huomiota he tuntuivat kaipaavan.

Nuorilla on oikeus tulla huomioon otetuksi. Ja kun näin tapahtuu niin myös motivaatio koulunkäyntiä kohtaan lisääntyy. Koulun tuleekin olla esimerkkinä yhteistyöstä, jossa nuorten mielipiteitä kuunnellaan ja otetaan huomioon. Näin tuetaan yhdeltä osalta koulun tehtävää rakentaa nuorten kokonaishyvinvointia. Kaivataan pieniä toimintatapojen muuttamisia niin koulussa kuin myös kotona.

Munjuttu on luottamuksen rakentamista ja varhaista puuttumista sekä opiskelua pienin askelin. Näin rakennetaan nuorelle vahvempaa pohjaa elämänhallintaan ja tulevaisuuden suunnitteluun. Se on munjutun tehtävä ja tulevaisuus. Haasteita varmasti tulee riittämään, siitä pitää mm. huolen se, että lasten vanhemmilla riittää kiireitä omassa työelämässään. Munjuttulaisilla elämänhallinta ja hyvinvointi parani ohjauksen ja opetuksen tarkemmalla kohdentamisella. Läheisempään läsnäoloon on nuorilla selkeää tarvetta niin kotona kuin myös koulussa. Kotona vanhempien työ rajoittaa vahvempaa läsnäoloa vaikka sitä

tarvittaisiin nuorten arkeen enemmän. Nuorten elämän hyvinvointiin siis vaikuttaa molemmat koti ja koulu. Keskeistä on varmaa se, että annetaan enemmän aikaa elämänhallinnan taitojen oppimiseen.

5. YHTEENVETO TUTKIMUKSEN TULOKSISTA JA POHDINTAA

5.1. Tulosten analysointia

Tutkimuksen tavoitteena oli koota nuorten kokemuksia munjuttu –projektista, jota on toteutettu Pudasjärvellä, Ranualla ja Posiolla. Tutkimuksen aineisto on kerätty Pudasjärvellä Rimminkankaan koulun munjuttulaisista. Varsinaisesti virallinen Munjuttu-hanke on päättynyt, mutta Pudasjärven kaupunki jatkoi hanketta omana kokeiluna. Tutkimukseen valikoituneet nuoret ovat vuoden 2007 peruskoulun päättäneitä.

Suomessa on tehty paljon sosiaalipsykologista ja sosiologista tutkimusta ns. syrjäytymisvaarassa olevista nuorista. Tutkimusten mukaan emme kuitenkaan ymmärrä vielä syrjäytymiskehityksen taustalla olevia nuoruusiän kehityspsykologisia tekijöitä. Emme myöskään osaa riittävästi tukea koulun menetelmin nuoruusikäisen psyykkistä kehitystä.

Ollikaisen (2007, 33-34) tutkimuksen mukaan koulunkäyntivaikeudet peruskoulun päätösvaiheessa liittyivät elämäntilanteen akuuttiin tai nuoruusiän psyykkiseen kehityskriisiin. Noin puolella lisäopetukseen osallistuneella nuorella oli nuoruusiän normatiivinen psyykkinen kehityskriisi. Lähes kaikilla lisäopetukseen osallistuneilla nuorilla nuoruusiän psyykkinen murros oli näyttäytynyt erilaisina koulunkäyntivaikeuksina ja koulumenestys oli sen vuoksi jäänyt heikoksi.

Kehityskriisin myönteinen ratkeaminen näkyi nuorten käyttäytymisen muutoksena ja koulusuoriutumisen paranemisena jo lisäopetusvuoden aikana. Yksilölliset kehityskulut voivat vaikuttaa myös erittäin lahjakkaisiin nuoriin, jolloin oli

suuri riski joutua opiskeluedellytyksiään vastaavien koulutusvaihtoehtojen ulkopuolelle (Ollikainen 2007, 33-34.)

Munjuttu oli haastattelututkimus, jossa kerättiin kokemuksia 9-luokkalaisista erityisohjauksessa olevista nuorista. Tutkittavien joukko oli tässä tutkimuksessa verrattain pieni, mutta tutkimusaineistoa kertyi kuitenkin mukavasti. Tämä tutkimus osoitti sen, että koulunkäyntivaikeuksiin voidaan puuttua ja se myös kannattaa tehdä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Nuoruusiän kehityskriisin kesto voi olla 1-3 vuotta, joten pitkäkestoiselle ohjaukselle ja seurannalle tulee varata aikaa. Juuri välitön ja luottamuksellinen tuki paransi selvästi tutkimuksessa olevien ohjattavien koulunkäyntimotivaatiota.

Tutkimuksessa näkyi nuorten elämän kokonaisvaltainen tasapainottuminen ja kyky sitoutua ryhmän yhteisiin tavoitteisiin. Myös oma realistinen sitoutuminen tulevaisuudesta vahvistui. Saavutettuaan paremman elämönhallinnan parani myös henkilökohtainen osaamistaso ja kiinnostus jatko-opiskeluun lisääntyi.

Ohjauksen asiantuntijuus nousi tutkimuksessa tärkeään osaan. Ohjaajan kyky asettua nuoren asemaan ja osoittaa hänelle välittämistä sekä kunnioitusta, oli vaativaa ja haastavaa. Samalla ohjaajan tuli selkeästi määrittää nuorelle rajat niin, että ohjattava ei kokenut niitä liian rajoitteelliseksi. Ohjauksen onnistumiseksi tarvittiin myös laajemman yhteisön ja yhteistyöverkoston tuki. Munjuttu ja oppilashuoltoryhmä muodostivat hyvän tukiverkoston, joka osoitti toimivuutensa. Tukiverkoston asiantuntijoita olivat opot, erityisopettajat, koulupsykologi ja terveydenhoitaja. Tämä moniammatillinen verkosto tarjosi apua nuorelle silloin, kun normaalit pedagogiset menetelmät eivät olleet riittäviä. Mahdollisimman tarkoituksenmukainen ja oikea-aikainen tuki auttaa ohjattavaa henkilöä parhaiten.

Tutkimus osoitti sen, että pienetkin onnistumisen kokemukset ja kuulluksi tuleminen on ratkaisevaa. Se voi muuttaa nuoren käsitystä hänestä itsestään. Uusien perustaitojen omaksuminen vahvistaa luottamusta tulevaisuuteen.

5.2. Tutkimuksen rajoitteet ja tulosten luotettavuus

Tutkimuksessa käytetty aineisto on kerätty haastattelemalla. Haastatteluista saadun aineiston pohjalta olen koonnut kokonaiskäsityksen siitä, miten munjuttun prosessi on vaikuttanut tutkittaviin. Tutkimusjoukon kokoa (N=3) voidaan pitää tämänkokoisessa työssä riittävänä. Luotettavaan tilastolliseen arkistointiin ja laajempiin johtopäätöksiin tutkimusotanta ei ole riittävä.

Tutkimusjoukkoon valikoitui henkilöt, joista kahdella tulevaisuuden suunnitelmat mielestäni onnistuivat tarkoituksenmukaisesti. Yhdellä tutkittavista ei kaikki ole mennyt suunnitelmien mukaan, mutta ei hän ainakaan suurta pettymystä osoittanut. Luottamusta arvioitaessa on huomioitava myös se, että suuremmissa otannassa tasapainottuminen onnistuneiden ja epäonnistuneiden suhteen olisi voinut olla toisenlainen.

5.3. Ohjaustyö pedagogisena haasteena

Perusopetuksen kokonaisvaltainen kasvatuksellinen tehtävä ja merkitys ovat nykypäivänä jääneet vähemmälle huomiolle. Pedagogisia menetelmiä on voimakkaasti kehitetty didaktisia lähtökohtia kunnioittaen. Koulu-uudistuksissa ei ole kuunneltu riittävästi kenttätöiden tekijää vaan uudistukset on viime aikoina toteutettu talouspoliittisina kysymyksinä.

Koulutukselliset rakenteet ovat vielä vahvasti joustamattomia. Ne eivät ota juurikaan huomioon nuorten yksilöllisiä kehitysvaiheita.

Nuorilla on kuitenkin arkipäivän ongelma, sillä nuoruusiän kehityksellinen nivelvaihe estää heidän joustavan etenemisen. 16-17 –vuotiaat nuoret eivät kuulu minkään institutionaalisen järjestelmän piiriin, elleivät ole opiskelijana toisen asteen koulutuksessa. Meillä on kyllä kehitetty paljon erilaisia vaihtoehtoja, kuten työpajakoulu, oma-ura –luokka yms. Pidän kuitenkin suurena ongelmana sitä, että kokonaisvaltainen koordinointi yksittäisen nuoren psyykkisestä kehityksestä ontuu vielä pahasti.

Erilaiset tukitoimet voivat vaikuttaa nuoren kehitykseen jopa passivoivasti. Nuorta ei saisi jättää yksin tai ulkopuoliseksi, sillä tällöin katkeroituminen ja tuhoisat ratkaisut vaanivat liian lähellä.

Tämän tutkimuksen tulokset puhuvat sen käsityksen puolesta, että nuorten kanssa työskentelevien keskinäinen vuoropuhelu on tärkeää ja välttämätöntä. Valitettavasti me nuorten ohjaustyössä mukana olevat joudumme kohtaamaan lähes päivittäin sen ongelman, että vuoropuhelu näyttää olevan vielä kokolailla heikosti jalostunutta. Koulu tarvitsee oppilaiden huoltajia opetus ja kasvatustyön tueksi yhä enemmän. Kodin velvollisuudesta kirjoittaa mm. Hannu Laakso opettajalehden (4/2008) pääkirjoituksessaan. Hän vaatii, että kodin ja koulun yhteistyö tulisi asettaa pakolliseksi. Koulu on siis yhteiskunnan kansalaisille tarjoama palvelu. Yhteiskunnalla pitäisi olla oikeus ja velvollisuus vaatia vanhemmat yhteistyöhön koulun kanssa.

Koulujen oppilashuolto pyrkii omalla asiantuntemuksellaan auttamaan vaikeuksissa olevaa nuorta. Tässä työssä kodin kanssa tehtävä yhteistyö on erittäin tärkeää. Mm. Aila Paloniemi pohtii omassa kolumnissaan opettajalehdessä (4/2008,14) sitä, että tunne-elämän häiriöistä kärsivillä pojilla on suuri riski syyllistyä myöhemmin rikokseen, ellei heitä auteta ajoissa. Auttaminen on koulun oppilashuoltoa ja siihen tulee varata yhä enemmän resursseja. Auttaminen on ennaltaehkäisevää ja tulisi tapahtua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Väliinputoajia jää tässä nykyisessä järjestelmässämme aivan liikaa. Jokainen ulkopuolelle jäävä on yksi meidän nuoristamme, joiden auttaminen on meidän kaikkien velvollisuus.

Useat viimeaikaiset tutkimukset ja opetusalan kenttätö kaipaavat tehokkaampia toimenpiteitä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten auttamiseksi. Kun nuoren peruskoulutus loppuu niin väliinputoamisen vaara tulisi sulkea mahdollisimman tehokkaasti pois. Putoaminen ei ole vaihtoehto, mutta siihen ajaututaan nykyään aivan liian helposti.

LÄHTEET

- Eskola, J. & Suonranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Julkaisussa: Aaltola, J., Valli R. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle, s. 24-42. Jyväskylä: PS-kustannus. Chydenius-Instituutin julkaisuja 2.
- Hellsten, T. 1996. Ihminen tavattavissa, kohtaamisen taito. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.
- Hyyppä, H. 2005. Me-hengen mahti. Keuruu. PS-kustannus. Otava.
- Juntunen, J. & Krats, S. 1997. Perhe tutkimuksen puristuksessa. Jyväskylän yliopiston perhetutkimuksen julkaisuja 6. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikkö.
- Kuha, R. 2002. Munjuttu-hankkeen tarjoamat mahdollisuudet nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Opinnäytetyö. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun opettajakorkeakoulu.
- Ollikainen, Seija, 2007, En ole syrjäytynyt – olen nuori. Kokemuksia koulunsa keskeyttäneiden nuorten lisäopetuksesta. Psykologian lisensiaatintutkimus, Jyväskylän Yliopisto.
- Opettajalehti 2008 n:ro 4. Laaksonen, H. ja Paloniemi, A. Opetusalan järjestö- ja ammattilehti. Helsinki. Oaj 102. vuosikerta.
- Pietilä, A-M. 1994 Elämänterveystieteiden ja yleislääketieteen laitos. Oulu. Monistus- ja kuvakeskus.
- Työkyky -lehti nro 2/2001. Syrjäytymispeikko- kenen sukua, kuka tunnistaa?
- Rauhala, L. 1989. Ihmisen ykseys ja moninaisuus. Helsinki. Karisto Oy:n kirjapaino.
- Remes, P. 1995. Asiantuntijaksi oppiminen: tutkimusohjelman lähtökohdat. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Rönkä, A. 1996. Syrjäytymisen prosessit ja vastavoimat. Teoksessa E. Saari-nen (toim.). Elämän syrjästä kiinni. Kirkon nuorisotyön keskus. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Saarteinen, P. Törmänen E. 1996. Luokkahuone oppimisympäristönä. Psykkinen, fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö luokanopettajan oppimiskäsit-tyksen osatekijöinä. Pro gradu –tutkielma. Oulu: Oulun yliopiston kasvatustie-ten tiedekunta.

Scocius -lehti nro 2/1999. Syrjäytyminen voi alkaa jo lapsuudessa.

Tuisku, P. 2000. Keskustelun kiemurat- miten selviytyä niistä ja kehittyä? Teoksessa Vuorinen, J. 2000. Arviointi ja kehityskeskustelu, koko kuva oppijasta. (toim.). Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.

Vilkkö-Riihelä A. 2000. Psyhyke psykologian käsikirja. Porvoo: Wsoy.

Ziehe T. 1991. Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Jyväskylä: Gummerus.

LIITTEET

Tutkimus/haastattelu kysymykset:

TEEMAHAASTATTELU 2.-7.11.2007

1. Ikä ja sukupuoli:
2. Tämänhetkinen opiskelupaikka:
3. Kerro lyhyesti itsestäsi?
4. Miten sinun munjuttu alkoi?
  - alku, aloitus, lähtötilanteesi
5. Miltä teit munjutun aikana?
  - koulutyö, -tehtävät, -opettajat
  - uusia kavereita
  - millainen oppimisympäristö munjuttu-ryhmä oli?
  - vuorovaikutustilanne
6. Mitä erityisesti opit munjutusta? (sen aikana)
7. Millaisia tunteita sinulle jäi?
8. Miten arvioisit mennyttä munjuttu-prosessia?
9. Mikä munjutussa oli kaikkein tärkeintä?
10. Onko huoltajasi tukeneet sinua munjuttu prosessin aikana? Miten?
11. Mitä asioita pidät tärkeimpänä munjuttu –prosessissa, joiden haluaisit olevan mukana seuraaville munjuttulaisille? (oman kokemuksesi perusteella).
12. Millaisia vaikutuksia munjutulla oli sinun jatkokoulutukseen pääsemiseksi? (hyötyä koulun käyntiin tai muuhun elämään? Miten?)
13. Onko munjuttu lisännyt sinun vapaa-ajan harrastuksia, jos niin mitä?
14. Muuta huomioitavaa, jonka haluaisit vielä sanoa?
15. Vertaa nykyhetkeä siihen aikaan, kun olit munjuttulainen?